

VOORWOORD

Literatuur verwijst naar niets anders dan naar zichzelf, zoals ook iedere schrijver de schepper is van zijn eigen universum; een heelal, waarin hij als ster een eenzame baan om de aarde beschrijft en deze op zich zo paradijselijke planeet waarneemt als de sinistere afwerkplaats voor wellust, kwellust en moordlust, die de mens ervan heeft gemaakt.

Wat de lezer hier in handen houdt is de zuiverste vorm van fictionele autobiografie, ontdaan van alle storende ruis en zinloos vertoon. Een enkel verhaal valt nog binnen de traditionele fictionaliteit, maar vormt door de entourage waarbinnen het figureert toch een complementair facet in het grillige literaire mozaïek dat zich gedurende vijftig jaar schrijverschap omtrent mijn leven – mijn werkelijkheid – heeft geformeerd.

Mijn vroegste verhalen worden gekenmerkt door een verkenning van paranoia en schizofrenie tot hun uiterste grenzen, waarbij slachtoffer en beul onderling verwisselbaar zijn en de verraderlijke medemens evenzeer schuilt in de ander als in zichzelf. Geleidelijk doet zich een ontwikkeling gelden waarbij het zelfgekozen isolement onvermijdelijk is en de misantropie de beste overlevingsstrategie lijkt te bieden. Maar isolement leidt tot vervreemding en vervreemding tot solipsisme, een heilloze levensvisie, die gekenmerkt wordt door het onvermogen om aan de werkelijkheid ook een objectief waarheidsgehalte te verlenen. De verhalen ‘Het naamloze meisje’ en ‘Café Broadway’ vormen wel de extreemste voorbeelden van solipsistische exploraties.

De finale vraag naar de zin van het bestaan, blijft een leven lang actueel, maar wordt nimmer beantwoord.

De mens maakt wetten om zijn kwaadaardigheid te begrenzen, hij

ontwikkelt religies om het hiernamaals veilig te stellen en hij voert oorlogen om zijn gelijk te bevestigen. En in al zijn streven en voortschrijdend technisch vernuft markeert de mens zijn onmacht almaar sterker.

Mijn werk wordt bepaald door dit besef van onvermogen, maar aan uitzichtloze somberheid valt het uiteindelijk niet ten prooi. In een getuigenis van verlies gloort de hoop op vervulling en de lelijkheid van de dood toont de schoonheid van het leven.

Haarlem, januari 2015.

UIT HET DAGBOEK VAN EEN KLEINE JONGEN

28 NOVEMBER

Ik heb tonny niet geslagen. Alle jongens hebben het gezien. Dat ik het niet gedaan heb ook niet toen ze het vroegen en ook niet daarna nog. Waarom vertelt tonny dat dan? nu kom ik niet meer bij hem thuis. Zijn vader vind ik ook niet aardig want die maakt kippen dood en zo. En praten zal ik ook niet meer tegen hem. Bij de trem is het gebeurd bij het zwarte landje.

Daar gaat de schoolbel! We horen het allemaal. De school gaat uit en alle kinderen gaan uit de banken. Ze gaan naar huis en hun jassen hangen in de gang dus daar word het heel druk. Zo gaat het elke dag. Alle jongens vechten dan word er getrokken en geduwd.

Wie zal vandaag het eerste bij het hek zijn? denken we allemaal. Tonny wint het vandaag, maar hij heeft zijn jas niet aangetrokken die heeft hij aan de kapstok laten hangen in de gang dus het telt niet zeg ik. Want jij heb je jas niet aangetrokken en zonder jas kan iedereen wel winnen. Eerst zeggen de anderen dat ik gelijk heb maar tonny begint te schreeuwen en te krijsen en met zijn voeten te trappelen en te springen op de stoep. Hij is verschrikkelijk boos. Omdat jij mij heb geslagen en dan weist hij naar mij en haakt met zijn vingers in het gaas en de anderen komen om hem heenstaan. Ik geloof hem niet. Dat is niet waar! Ik rende uit de klas naar mijn jas als iedere dag. Jij hebt hem ekspres niet aangedaan. Tonny zegt dat ik jok en dan gaan de jongens om mij heenstaan en beginnen te schoppen en te duwen. Op het zwarte landje gooien ze me op de grond en schoppen ze zand in mijn ogen en dan kan ik niets meer zien.

(Om de lezer een indruk te geven is het bovenstaande direct uit het dagboek overgenomen. Het navolgende is met het oog op de leesbaar-

heid van interpunctie voorzien. Tevens is hier en daar iets aan zinsbouw en spelling verbeterd.)

Met z'n allen tegen een. Ik zie de benen van Tonny voor me en grijp ernaar en bijt erin. Dan kan ik weer niets zien, omdat ze me beginnen te slaan, tot ik doe of ik dood ben. Als ik later groot ben geef ik Tonny een kaakslag.

Ik doe morgen maar weer gewoon mee met de wedstrijd naar het hek.

Nu zitten ze met z'n allen bij elkaar en oefenen voor morgen. Zullen ze me dan eindelijk laten winnen of nog niet, omdat ze het zielig vinden voor me of zo. Dat zal mijn moeder dan aan ze moeten vragen.

Wanneer mijn vader niet mee hoeft te doen weet je eigenlijk nooit waar hij uithangt. Soms laten ze hem gewoon in de kamer zitten; dan leest hij wat of schrijft een brief aan een vriend of zo. Gewoon, wat alle andere vaders ook doen. Maar waar zou hij zijn als ze vinden dat hij niet bij mij hoeft te zijn, omdat vaders nu eenmaal vaak weg moeten. Waar zit hij dan? Oefent hij vast zijn rol voor de volgende dag, omdat vaders en moeders de langste rol hebben? Het zal wel een soort kamer zijn. Daar komen ze allemaal als ik alleen moet zijn. Zoals ze de gek op me afsturen als ze willen dat ik bang ben. Ik ben toch zo bang voor het kwijl op zijn lippen, waarmee hij steeds smakt zo slap en dik. Maar het meest ben ik nog bang als ze willen dat hij rent om iedereen te pakken. Alle kinderen rennen weg, maar soms pakt hij er een. Natuurlijk is dat kind niet echt bang, het doet maar alsof, want wat zou het gek zijn als ik de enige was die bang is voor de gek. Maar ik begrijp niet waarom alle kinderen altijd gaan rennen en schreeuwen als ze de gek zien, net zo lang tot er een juut aan komt en hem meeneemt, zodat hij weer rustig kan zijn, want hij is zelf ook bang voor de juut. Dan gaan de kinderen weer weg en de gek gaat naar de kamer om te oefenen.

Waarom zou mijn moeder mijn moeder mogen zijn? Misschien wel omdat zij het beste lief kan zijn. Ze hebben veel mensen die dat niet kunnen.

Ik denk er nu aan of ze van tevoren gewild hebben dat ik dit allemaal aan je ging schrijven, of ze eigenlijk wel weten dat ik alles door heb gekregen.

Nu hoort Tonny hoe hij het morgen moet doen op school en de anderen.

30 NOVEMBER

Over vijf dagen is het sinterklaas. Zouden mijn vader en moeder echt niet weten dat ik er niet meer in geloof. Dat kan haast niet anders, het is hun eigen schuld. Van die tekening hebben ze toen een prop gemaakt en in de kachel gestopt, maar ze waren vergeten dat hij niet brandde. Of wilden ze hem 's ochtends vroeg aanmaken? Daarna heb ik nooit meer een tekening gemaakt en af en toe vind ik wel eens een briefje in mijn schoen, waarom er geen tekening lag, want Sinterklaas houdt zo van tekeningen. Ze deden niet eens de moeite om anders te schrijven. Je ziet direct dat mijn vader het geschreven heeft. Ja, hij maakt blokletters, maar het zijn toch altijd zijn blokletters. Gewoon, zoals hij altijd zijn blokletters maakt. Dat kan je direct zien.

Ik vind het vervelend dat Johan heeft rondverteld dat hij niet bestaat, voor Emilie vooral; die heeft erom gehuild. Ze heeft Johan niet gelooft denk ik, maar ze huilt nu eenmaal overal om. Mijn schoen zet ik toch maar weer, maar ik ga er niet meer naartoe als ik 's nachts wakker word. Waarom laten ze Sinterklaas voor mij bestaan. Ik vind het vervelend net te moeten doen alsof.

Ik vind het echt zielig voor Emilie. Ze heeft niets gemerkt toen ik haar zei dat hij wel bestond. Ik zou wel met haar willen trouwen, zodat ze niet altijd maar hoeft te huilen.

Vandaag heb ik bij het hek gewonnen, met mijn jas aan. En ze hebben het allemaal gezien. Ik had zelfs nog tijd om het twee keer open en dicht te slaan, zo ver lag ik voor.

Nee, het is niet waar. Ik heb weer niet gewonnen; ik wilde het aan je schrijven maar het is gejoekt. Ik heb wel een voorsprong gehad, maar Arie en Siam haalden me in en toen heb ik net gedaan of ik niet meer mee wilde doen. Toen ben ik gewoon gaan lopen. Ik ben meteen naar huis gegaan.

Vanmiddag kreeg Tonny ruzie met iedereen. Ze scholden dat zijn vader kippen doodmaakt. Toen heeft hij paardenvijgen opgeraapt en ermee gegooid. Het was bij Slegers voor de werkplaats; de jongens zijn ervandoor gegaan; ze hebben erg gelachen. Tonny schreeuwde en

hulde, hij was erg boos. Toen heeft Boukje hem geschopt. Ik stond bij de lantaarnpaal te kijken en ik vond het wel zielig voor hem. Toen Tonny mij zag staan toen heeft hij ook naar mij gegooid, gelukkig ging de bel. Hij hulde nog toen we al in de klas waren.

Ik heb hem verteld dat wij op zolder een grote kooi hebben met een aap erin die heel sterk is en die mij zal helpen als ik gepest word. Hij vroeg of hij eens kijken mocht en toen heb ik gezegd misschien. Ik ben blij dat hij het geloofde, nu is hij tenminste niet boos meer.

1 DECEMBER

We hebben wel gelachen hoor. Het was met aardrijkskunde. Tjarda (die vlak bij de ijsbaan woont, tenminste nu niet, maar 's winters als ze het veld onderspuiten). Tjarda begint ineens te lachen en als de meester hem vraagt waarom, doet hij zijn hand tegen zijn mond, net alsof hij het niet durft te zeggen. Dan vraagt de meester het weer en hij roept hard door de klas: 'Boukje heeft het in zijn broek gedaan. Er ligt een hele plas!'

En er lag een hele plas en Boukjes benen waren ook helemaal nat.

We hebben hard gelachen, maar toen Boukje zenuwachtig ging doen, zo met zijn handen naar voren en grijpen en grijpen, toen vond ik het wel zielig voor hem. Hij mocht naar huis gaan.

's Middags gingen de jongens hem natuurlijk pesten en toen is hij heel kwaad geworden. Toen is hij in de grond gaan graven en heeft een grote tegel losgemaakt uit de speelplaats. Dat zijn niet allemaal tegels, de speelplaats, maar het was waar we altijd playeren.*

Met die tegel boven zijn hoofd, met twee handen, is hij gaan rennen, achter iedereen aan en hij krijste met een heel hoge stem. Maar de tegel was toch te zwaar. Die viel toen stuk. Daarom kwamen we weer

* *Playeren*: kaartspel. De naam is afgeleid van het merk sigaretten. De zogenaamde players maakten de jongens van sigarettendoosjes. Iedere speler hield een pakje kaarten met de achterkant naar boven in de hand. Zij legden beurtelings een kaart open. Die speler mocht de zo ontstane pot nemen, wiens kaart van hetzelfde merk was als die van de vorige speler, of indien hij een zgn. rover oplegde. Rovers waren bijvoorbeeld Pirate en Rover, een merk dat tegenwoordig niet meer gerookt wordt. Het spel is niet meer in zwang.

tevoorschijn. Boukje is naar huis gegaan.

De meester vertelde dat hij iets in zijn lichaam had en dat het daarom kwam. Dat was het dus. Ik had er toen wel een beetje spijt van dat ik ook gelachen heb.

Vanmiddag was Tonny de enige die voor mij bij het hek was. Soms denk ik wel eens: Als hij ziek is... Maar dat is eigenlijk niet eerlijk. En toch weer wel, want als Tonny nu eens nooit op onze school had gezeten, maar op een andere, of als hij nu eens nooit was geboren, dan is het toch net zo eerlijk.

2 DECEMBER

Ik heb pakjes gevonden in de linnenkast. Daar stoppen ze ze altijd. Een van de pakjes was lang en kort (we nemen aan dat hier rechthoekig bedoeld is) en wat erin zat tikte. Het zal dus wel een horloge zijn. Daar ben ik erg blij mee. Ik hoop maar dat ze niet merken dat ik niet meer geloof als ik dank u wel Sinterklaas moet zeggen. Anders lijkt het net of het mij alleen om de pakjes te doen is.

Boukje is weer op school gekomen en alle jongens zijn stil geweest. Ik heb aan Emilie gevraagd of ze met me wil trouwen. Als ik een briefje krijg zal ze het wel zeggen. 'Dan kom je het nog wel te weten,' zei ze.

Vandaag heb ik niet meegerend, want dat kon niet. De meester wilde me nog iets vragen toen de klas uitging en de jongens al bij de deur stonden te dringen. De meester vroeg waarom ik altijd zo stil was in de klas en nooit iets zeg. Ik heb hem natuurlijk niet verteld dat ik alles weet. Ik heb alleen mijn schouders opgehaald.

Als ik buiten kom is iedereen al weg. Alleen Tonny staat er nog. Dan zeg ik: 'Dag Tonny, ga jij nog niet weg?'

En hij zegt: 'Nee.' En dan zegt hij dat hij de aap niet wil zien en rent weg. Heel gek was dat. Plotseling houdt hij zijn mond en loopt hard weg.

Ik zal hem morgen wel vragen wat er aan de hand was.

3 DECEMBER

Ik ben wel geschrokken zeg. Ik heb de piemel van mijn vader gezien. Die was heel groot en slap en gerimpeld met veel haar erop.

Het was in de badkamer. Hij draaide zich ineens om naar mij en toen schrok ik. Hij zuchtte toen hij mij zag staan. Toen liep ik weg. Ik ben gauw weggelopen. Nu heeft hij misschien begrepen dat ik naar de linnenkast wilde.

Tonny is ziek geworden. Dat moest hij zeker, want nu kan ik hem niet vragen wat er met hem was, gisteren bij school. Ze hebben alles van tevoren wel goed geoefend. Maar waarom mag ik het hem niet vragen. Zouden ze misschien achteraf liever niet hebben dat ik weet wat Tonny eigenlijk wilde?

Hoe groot zou de wereld zijn? Later ga ik opeens in een auto en rij heel snel weg om te kijken of ze daar ook mensen laten wonen. Of wonen ze alleen om mij? Zijn er nog andere kinderen waar ze dit mee uithalen?

Nu heb ik vanmiddag iets heel ergs gezien. Het waren vier hamsters in een grote glazen fles op een beetje zaagsel. Ze zaten daar heel dicht bij elkaar gekropen. Ze hadden het zeker koud. Ze stonden voor het raam. Je kon ze allemaal kopen voor veertig cent. Ik geloof dat ze heel bang waren. Daarom wil ik ze wel kopen. Ik vind het helemaal niet duur. Veertig cent voor een dier. Dat is dus een gulden zestig. Misschien kan ik flessen wegbrengen.

Ik hoop dat Tonny gauw beter wordt. Van Emilie heb ik nog niets gehoord. Misschien kan ik morgen bij het hek winnen. Ik zal goed op de bel letten. Vandaag heeft Siam gewonnen. Ik heb halverwege maar weer gedaan of ik niet meedeed, net als eerst.

4 DECEMBER

Ik heb de hamsters gekocht hoor! Ik heb ze in een oud aquarium gedaan. Met wat zaagsel en eten en drinken. De man van de hamsters was niet aardig. Hij was erg dik en had een ongeschoren baard. Toen hij de deur van zijn huis opendeed kwam er een vieze lucht uit de gang, die donker was en waar je niets kon zien. Ik geloof dat hij de hamsters zelf gevangen heeft en ze toen bij hem voor het raam heeft gezet. Maar dat geeft niks. Een hamster is een dier en ze hadden veel

verdriet, die vier. Nu zitten ze tenminste mooi en hoeven ze niet zo dicht bij elkaar te kruipen.

Tonny was weer terug. Hij was niet ziek geweest, dat had de dokter ontdekt. Hij had een heleboel mosterd gegeten met zout en toen moest hij overgeven en hij werd ook heel bleek. Maar de dokter had hem door. Hij gaf geen antwoord toen ik hem vroeg naar laatst, maar hij draaide zich weer om en deed ook niet met racen mee.

Annie vroeg of ze ook mee mocht doen, maar toen zei Arie dat zij een ooievaar was met haar dunne benen en toen deed ze niet mee. Ik heb Emilie gevraagd of ze nog met me wil trouwen, maar ik wil eigenlijk zelf niet. De laatste tijd heeft ze toch helemaal niet gehuild.

Vandaag heeft plotseling Tjarda gewonnen; toen heeft hij Marjo hazelnoten gegeven, maar ze wil niets van hem weten.

5 DECEMBER

Boukje heeft weer geplast, maar nu was het toch zo gek. Niemand heeft gelachen, omdat we het allemaal wisten van zijn lichaam en zo. Toen begon hijzelf te lachen en liep zomaar de klas uit naar de wc. Dat hadden zijn vader en moeder met de meester afgesproken.

Straks gaan we pakjes uitpakken. Dat gaat ieder jaar zo. Dan laat mijn vader iemand een juten zak voor de deur zetten met de pakjes erin en dan wordt er hard op de deur gebonsd. Zo gaat dat ieder jaar. Vlug spring ik dan op en ren naar de deur. 'O,' roep ik dan, 'Sinterklaas is geweest,' maar in de verte zie ik de auto nog rijden. Dan gaan we uitpakken.

6 DECEMBER

Het was nog een horloge ook. Ik heb het vannacht omgehouden in bed. 's Ochtends was mijn arm rood geworden van het bandje en klam. De schakels stonden in mijn vel afgedrukt, maar dat gaat vanzelf wel over. Het is nu al weg. Ik geloof eigenlijk dat niemand de baas is, maar dat alle mensen die meedoen afspreken hoe ze het de volgende dag zullen doen. Dat doen ze 's nachts zeker als ik slaap. Alles zit wel goed in elkaar. Het erge is, dat ik er zo alleen van word. Soms zou ik wel dood willen zijn, dan zou ik wel willen dat het allemaal maar eens ophield.

Straks ga ik naar Tonny, hij heeft erom gevraagd. Toen is hij weer hard weggelopen. Ik ben nu al een hele tijd niet meer bij hem thuis geweest.

Daarom wilde hij het zeker.

8 DECEMBER

Eindelijk kan ik je weer schrijven. Ik ben toch zo bang geweest. Mijn vader heeft het eerst vergeten, maar daarna heeft hij je toch meegebracht. Hier naar het ziekenhuis. Ik zit nu in bed aan je te schrijven, dat mag hier. Ik zal het allemaal precies schrijven.

Die middag ging ik naar Tonny en we gingen naar de winkel van zijn vader, waar altijd dooie kippen in de etalage liggen en fazanten en aan de haken hazen en konijnen aan hun poten, met hun kop naar beneden. En nog een touw om hun poten ook. Alsof ze er nog vandoor kunnen gaan. Of zou hij ze levend ophangen en daarna het vel er pas af halen? Het ruikt er altijd heel gek in die winkel. De kisten staan opgestapeld met de veren er nog in. En dan de ijskasten.

Tonny zei dat ik daar eens in moest gaan en hij maakte met een klik de zware deur open en ik dacht ik doe het maar. Als hij dat nu wil. Het is toch ook wel iets om trots op te zijn, zulke grote ijskasten. Maar Tonny duwt me naar voren en ik hoor de deur dichtslaan met een klik.

Daar zat ik, midden tussen allerlei vlees en dooie dieren, helemaal in het donker. Ik werd toen erg bang en bonsde tegen de deur. Maar Tonny deed niet open en even later hoorde ik het brommen en de ijskast begon te trillen. De motor is aangezet. Ik bons en bons, maar er komt niemand. Ik sla dan mijn handen om mijn knieën en blijf zitten wachten tot er opengedaan wordt. Maar het duurde zo lang dat ik bijna niet meer kon bonzen. Ik werd wakker in het bed van het ziekenhuis; de rest weet ik eigenlijk niet meer. De dokter wil het niet zeggen, want ik heb het al aan hem gevraagd. Ze hebben Tonny wel een belangrijke rol laten spelen, nog belangrijker dan de meesten. Zoals de dokter, die mag pas meedoen.

Ook de zusters, die heb ik nooit ergens anders gezien. Er moeten toch wel een heleboel mensen zijn die meedoen.

Dit is de tweede keer met Tonny dat hij een gemene streek uithaalt. Nu zal hij ervan lusten. Zou Boukje al weten dat ik naar hem toe wil

gaan om te vragen of hij Tonny wil slaan? Of zou Tonny dat ook al weten. Mij best, ik zal hem krijgen. Vanmorgen is Siam geweest met een stuk chocola van de hele klas. Hij was vergeten wie gewonnen had vandaag. Ik denk Tonny wel weer.

9 DECEMBER

Straks ga ik weer naar huis, met de auto.

Het horloge is stil blijven staan. Ik zeg het maar niet tegen mijn vader, al wist hij natuurlijk allang dat het stil zou blijven staan. Tonny is net op bezoek geweest. Hij zei dat het hem speet, maar je kon zo zien dat hij het moest zeggen. Hij meende er niks van.

Ik zal hem eens zeggen: 'Zeg Tonny, je hoeft heus niet net te doen alsof hoor, ga vanavond maar weer lekker met ze praten wat jullie morgen zullen doen. Ik weet het allang. Maar dan scheld ik je vader uit, dat je weer gaat huilen.'

Ik zou soms wel dood willen zijn om ze te laten schrikken. Ik heb Tonny vergeten te vragen of hij weer gewonnen heeft. Zal wel. Er is niemand die zo hard kan lopen als hij.

10 DECEMBER

Nu ik weer thuis ben is alles zo gek. Het is net of ik alles gedroomd heb. Of het niet echt gebeurd is. Maar dan weet ik het opeens weer zeker. Ze willen dat ik in bed blijf, maar waarom? Ze hebben gezegd dat ik voor de schrik nog niet naar school hoef. Daarvoor hoef ik toch niet in bed te blijven?

11 DECEMBER

Eindelijk mocht ik eruit. Er zijn een paar tantes gekomen en toen mocht ik me aankleden. Om een handje te geven. Daar vind ik niks aan. Er was een tante bij die ik nog nooit had gezien. Daarom vond ik het ook zo gek dat ze me een zoen gaf.

12 DECEMBER

Morgen is het weer zondag. Dan is het precies een week geleden.

Het lijkt veel langer, vind ik. Morgen hoef ik ook nog niet naar school, dus als ik vandaag meetel, heb ik nog twee dagen vrij. Er zijn nog maar drie hamsters overgebleven in het aquarium. Vanmorgen vond ik van de vierde alleen maar een stukje vel en een achterpootje; er was veel bloed in het zaagsel. Ik schrok erg toen ik het voor het eerst zag. Waarom zouden ze dat gedaan hebben? Ik denk dat ze te weinig eten hebben gekregen toen ik weg was. Ze hebben misschien helemaal geen eten gekregen. Daarom hebben ze het zeker gedaan. Ik ga er steeds weer naartoe om te kijken. Ik vind het erg eng, maar toch wil ik het steeds weer zien. Het is toch zo gek.

Wat vuil dat ze ze geen eten hebben gegeven.

13 DECEMBER

Ze liggen nog in bed. Die hoeven vandaag niet te werken. De kachel staat nog laag en in de verte kan je de kerkklokken horen. Van de kerk van de Mariaschool. Op die toren zat altijd een valk. We noemden hem Abbedeus, omdat we het zo'n leuke vogel vonden, die daar altijd maar zat in de zon. We riepen wel eens omhoog: 'Hé, Appie!' Dat klinkt zo echt of we hem kenden. Toen ze andere leien op het dak van de kerk hebben gelegd, is hij weggevlagen. Hij is nog steeds niet teruggekomen.

14 DECEMBER

Op school is toch zoiets ergs gebeurd. Er is iemand dood. Door een auto overreden. De meester wil er niet over praten. Het is heel gek gegaan. Zaterdagmiddag. Het is Boukje.

Morgen wordt hij begraven en ik ga ook mee. Bij hem in de buurt is het gebeurd. Hij is aan een grote vrachtwagen gaan hangen, van achteren. Die auto is toen achteruit gaan rijden, zodat Boukje beklemd kwam tussen een muur. Hij wilde zeker een eind meerijden. Dat doen we zo allemaal wel eens. Ik denk dat zij zaterdagnacht gezegd hebben, Boukje hoeft niet meer mee te doen. Hij gaat nu maar dood. Het kan ook zijn dat ze vonden dat hij eigenlijk te groot was om nog in zijn

broek te plassen en dat hij daarom dood moest.

Ik ga hem morgen begraven, met nog vier uit de klas. Emilie is er ook bij. Die heeft erg gehuild.

Tonny gaat niet mee. Toen de meester vroeg wie wil er mee helpen om Boukje te begraven, heb ik meteen mijn vinger opgestoken, maar Tonny niet. Hij zei: 'Van graven word ik moe en Boukje is mijn vriendje niet.' Maar dat vind ik niet Tonny, hij was mijn vriendje eigenlijk ook niet, anders had ik niet gelachen met die tegel en dat plassen, maar nu is hij dood. Maar er waren genoeg anderen die wel meewilden. Nico en ik staken tegelijk onze vinger op. Toen moest de meester kiezen tussen hem en mij. Nico ging mooi zitten, zoals hij dat het beste kan van de hele klas, met zijn rug schuin naar achteren en zijn armen over elkaar, als een standbeeld.

Ik ging niet mooi zitten, want het is toch van tevoren al afgesproken wie er mee mag en wie niet. Toen zei de meester dat ik meemocht. Hij geloofde dat ik toch net iets eerder was geweest met mijn vinger. Iedereen wist dat dat niet waar was. Misschien mag ik wel mee omdat ik in het ziekenhuis ben geweest.

Juffrouw Bolman gaat ook mee. Ik vind haar wel aardig, ook nog nadat ze laatst de deur dichttrok van de klas toen mijn vingers ertussen zaten. Ik heb geen kik gegeven, maar later liep er een hele paarse streep over al mijn vingers. We waren te laat binnengekomen na het speelkwartier en moesten toen bij haar komen. Ik kreeg geen straf zei ze, want ik had al genoeg straf gehad met die deur. Dat was toch aardig. De anderen kregen allemaal strafregels. Soms komt haar zuster haar halen als de school uitgaat en dan doe ik net of ik toevallig de andere kant uit moet kijken; zij heeft zo'n gek been dat meesleept en een schoen met een hele dikke hak.

Het is wel jammer, maar ik kan steeds net niet winnen bij het hek. Tonny doet al een hele tijd niet meer mee. Daarmee wil hij zeker laten zien dat hij er niets meer aan vindt omdat hij toch altijd wint. Toen dacht ik, misschien kan ik nu eens winnen, als hij toch niet meer meedoet. Want vroeger werd ik steeds tweeds.

Vandaag heeft Arie het gewonnen. Hij doet wel een beetje gemeen. Zo met zijn armen en duwen zodat je er niet langs kan. Daar zeg ik maar niets van anders denken ze weer dat ik niet tegen mijn verlies kan. Het best kan ik proberen voorbij te gaan zonder dat hij kan duwen.

15 DECEMBER

Boukje is begraven.

Ik heb gehoord dat het de wagen van Koning was, van Arie. Het bloed zit nog aan de achterkant, zei hij. Op het houten schot dat ze naar beneden kunnen klappen. Maar ik geloof hem niet.

Langzamerhand krijg ik het gevoel of ze er maar een spelletje van maken. Het lijkt wel of ze hebben afgesproken om op alles wat ik zeg gewoon nee te zeggen. Zomaar, omdat ik ja zeg. Ik zeg dan: zo is het en dan zeggen zij meteen nee zo is het niet. Stef zegt dat het de wagen van Koning niet was, maar de wagen van Bakkenhoven, de groenteboer. En ik geloof Stef eerder dan Arie.

Ik denk dat ze Arie tegen me hebben laten jokken omdat ik dan niet door heb dat ze me willen pesten, want Arie jokt altijd. Maar ik weet best dat ze iets van plan zijn.

‘Dat bloed heb ik zelf gezien,’ zei hij. Maar dat bloed hadden ze er heus wel af gehaald. ‘Nee,’ zei hij, ‘dat laten ze zitten voor de politie, om te kijken hoe het gebeurd is.’

Soms kan ik zo wel beginnen te huilen. Dat vertel ik nooit aan iemand want jongens huilen nu eenmaal niet. Als ik de bladzijden een nummer geef dan kan je op bladzijde eenentwintig het papier zien waar tranen gevallen zijn. Daar is het een beetje in elkaar gekrompen. Dat is precies het stuk waar ik je schrijf dat ze alles om me heen maar afspreken.

(Ik moet nu eten.)

Als ze zo blijven doen dan zeg ik helemaal niets meer tegen ze en dan schrijf ik alleen nog maar aan jou. Dat is wat ik het liefste doe. Steeds als ik ermee ophoud vind ik het jammer dat ik niets meer weet. En dan denk ik nog eens goed na of ik niet nog wat bedenken kan.

Wat zullen ze doen als ik helemaal niet meer tegen ze praat? In het begin doen ze natuurlijk heel aardig om me weer aan het praten te krijgen, maar als ik dat zou doen wordt het toch weer net als vroeger. Soms zou ik wel dood willen zijn, net als Boukje.

Ik moet je nog vertellen dat ik altijd heb gedacht dat begraven heel anders ging. Er is niets aan. Je hoeft alleen maar stil te staan en net te doen of je het heel erg vindt. Net zo erg als de mensen die de vader en moeder van Boukje spelen. Die stonden elkaar te steunen en ze huilden allebei. Je moet gewoon blijven staan en dan geeft iemand je een

mandje waar witte bloemblaadjes in zitten. Dan gooi je er een paar in de kuil en ga je weer terug naar je plaats. Zo doet iedereen het. Ze vonden het allemaal heel erg, maar de vader en moeder van Boukje die konden het het best. Die stonden echt helemaal te snikken en te trillen. Ze hielden elkaar bij de hand. Zijn vaders schouders schokten en toen deed hij zijn hoofd naar voren en begon naar de grond te kijken, net zoals zijn moeder al een hele tijd had gedaan. En de hoofdmeester zei iets bij de kuil, die deed heel deftig en geleerd met zijn hoed onder zijn arm. Ik vind dat ze de goeie mensen hebben gekozen voor de begrafenis. Het zag er echt helemaal uit of het zo was. Vooral de vader en de moeder van Boukje die konden precies huilen op het goeie ogenblik. Toen Emilie dat zag begon ze natuurlijk ook weer. Maar ik had ze allemaal door. Nu wil ik niet meer met haar trouwen. De hoofdmeester zei niets over dat plassen en over die tegel, hij zei alleen dat Boukje zo'n aardige jongen was geweest en ook dat hij Boukje zo'n open jongen had gevonden. Toen hij dat zei, moest ik bijna lachen, zo had hij het toch nog gezegd van dat plassen.

Eigenlijk had ik het nog moeten doen ook, om ze allemaal goed te laten merken dat ik ze doorheb, zodat ze schrikken en ermee ophouden.

16 DECEMBER

Vandaag kwam Tonny opeens naar me toe. Hij zei dat het niet waar was van die aap op zolder en dat hij me nog wel zou krijgen.

Van wie kan hij dat weten? Dat kan hij van niemand weten. Hij heeft een fout gemaakt. Hij wist natuurlijk allang dat het verhaal van die aap niet waar was, omdat ze alles van me weten, maar hij kon niet weten dat ik alles doorheb. Hij had het dus van iemand moeten horen, voor de schijn en dat kan niet, want ik was de enige die het hem kan vertellen. Zo zo Tonny, dat is je fout geweest. Voor de schijn had hij het aan iemand moeten vragen, maar dat is hij vergeten.

En nu denk ik eraan dat er nog iets anders is waarmee hij zich heeft verraden, dat is de ijskast. Hij heeft me erin gestopt omdat hij wist dat ik hem heb beduvelde. Daarom stond hij toen ook bij het hek te wachten. Om wraak te nemen. Hij wilde me meenemen naar de winkel.

Zouden ze me om die aap willen doodmaken?

17 DECEMBER

We gaan Kerstmis vieren in Zeeland. Ik vertrouw het niet, ik heb die familie nog nooit gezien. Dat zei ik ook tegen ze, maar zij zeiden dat die familie mij wel kent, van toen ik nog heel klein was.

Ze hoeven heus niet net te doen alsof, ik weet heus wel dat ze me willen vermoorden. Ik ga niet naar Zeeland, daar zitten speciale mensen die iemand kunnen doodmaken.

De een mag een vader zijn, de ander mag een moeder zijn, maar er moeten ook moordenaars zijn en zo. Dan zijn er nog kinderen en dieren en bomen; de mensen maken huizen en scholen, als een groot toneelstuk om mij. Ik weet nog niet zeker of Annie er ook bij hoort. Ik vind helemaal niet dat ze op een ooievaar lijkt. Gelukkig is het gauw vakantie.

18 DECEMBER

De hamsters hebben kleintjes. Het moeten er wel meer dan vijf zijn. Met nog donkerblauwe vliesjes bij hun ogen. De oogjes zijn nog heel dik en over hun lichaampje loopt een blauw adertje. Het velletje van hun buik is roze. Daar steken allemaal kleine haartjes uit. Ik weet nog niet precies hoeveel het er zijn, want ze liggen half onder het zaagsel. Daar is het warm.

19 DECEMBER

Dat van die mensen in Zeeland gaat niet door. Ze hebben ons opgebeld zeiden ze. Het gaat zeker niet door omdat ik niet wilde. Wat zullen ze nu weer bedenken? Ik ga heel goed oppassen.

Nou gaat Tjarda toch plotseling met Marjo.

20 DECEMBER

We hebben vakantie maar ik ben helemaal niet blij. Alle kleine hamstertjes zijn dood. Er lagen er nog drie in het aquarium. Waar de anderen zijn gebleven weet ik niet. De drie grote hamsters leven nog. Ze hadden geen bloed aan hun bek. Ik denk dat ze ze hebben verdronken en er nog drie hebben neergelegd, net of ze zijn doodgebeten.

Maar ik heb een plan. Ik geef de hamsters geen eten meer. Dan zullen ze zien wat er gebeurt met een vader en een moeder die hun jongen kwaad doen. Je begrijpt wel wat ik bedoel hè?

Als de hamsters dan doodgaan van de honger dan zullen ze wel schrikken. Ik bemoei me helemaal niet meer met ze, dat is hun eigen schuld.

Ik mag wel opletten dat ze dit niet lezen.

21 DECEMBER

Nu weet ik waarom ze me willen vermoorden.

Ze weten dat ik hun toneelstuk doorheb en zo! Hij heeft in het boek gelezen toen hij het meebracht naar het ziekenhuis. Had ik maar gewacht met schrijven tot ik weer thuis was.

22 DECEMBER

De hamsters zijn al heel duidelijk op zoek naar eten. Ze lopen langs het glas te snuffelen, maar ik geef ze niets. Ik doe net of ik ze niet zie. Of ze allang eten hebben gehad.

23 DECEMBER

De hamsters staan de hele tijd tegen het glas omhoog met hun trillende snoetjes; ze rekken zich en rekken, maar ik geef ze niets.

24 DECEMBER

Ze hebben het aquarium in de schuur gezet. Daar hebben ze wel gelijk in want het stonk heel vies. Ze zeiden dat ze het gemeen vonden van die grote hamsters en hun kleintjes.

Maar ik weet wel wie er hier gemeen is.

25 DECEMBER

Vandaag is het Kerstmis. Alles gaat goed.

26 DECEMBER

Het is eigenlijk wel jammer dat het aquarium in de schuur staat want zo merken ze niet wat er aan de hand is.

27 DECEMBER

Je kan aan de hamsters al echt zien dat ze honger hebben. Ze worden al mager, geloof ik. Twee rennen steeds langs het glas, en een zoekt in het midden, die draait de hele tijd in de rondte.

28 DECEMBER

Ze hebben het nog niet gemerkt, of zouden ze net doen alsof?

29 DECEMBER

De hamsters lopen nu als roofdieren in hun kooi langs het glas. Dan beginnen ze plotseling hard door elkaar te rennen. Soms laat er een zijn tanden zien en af en toe springt er een heel hoog tegen het glas, maar het is veel te hoog.

Ze begonnen vandaag heel lief tegen me te praten. Ze wilden me een zoen geven, maar ik ben snel de kamer uit gelopen.

30 DECEMBER

Een van de hamsters is blijven liggen. Hij ademt heel snel. Als ze nu in de schuur komen, moeten ze het wel merken. Ik probeer ze er de hele tijd naartoe te lokken, maar ze lachen alleen maar lief tegen me. Ze hebben het mes onder mijn kussen gevonden en weggehaald.

31 DECEMBER

Nu is er weer een hamster opgegeten. Zo merken ze het nooit! Nu duurt het natuurlijk weer heel lang voordat ze honger krijgen. Er zijn er nog maar twee over. Die letten heel goed op elkaar. Hun koppen zijn steeds naar elkaar toe gedraaid. Ze houden elkaar in de gaten. Die vertrouwen elkaar niet meer.

1 JANUARI

En toch krijgen ze me niet!

7 JANUARI

Ik heb korrels uit het doosje aan de hamsters gegeven. Ze hebben ze meteen opgeknaagd. Ze zullen wel blij geweest zijn dat ze elkaar niet hoefden op te eten.

Ik weet heus wel dat het eigenlijk voor de ratten is en dat die daar dood van gaan. De rest heb ik zelf opgegeten, met melk. De hamsters zijn nog niet dood. Niemand heeft gezien dat ik over het gaas ben geklommen en van de school naar het hek gerend ben.

Ik ga nu naar het strand. Daar ga ik heel hard langs de zee rennen, waar het strand stil is en waar geen mensen zijn.

Ik had nog wel tijd om het hek tien keer open en dicht te slaan, als het niet gesloten was, omdat het nog vakantie is.

1964

SEIZOENARBEID

Ik ben hier nooit weggeweest. Dit hier is mij bekend als niets anders. Dit neonlicht, dat verdooft, met zijn fluisterend zoemen en getik. Met zijn geuren van spanning en ontsteltenis, die rond mijn metgezellen optrekken. Ik ken hen niet beter dan de trekken in hun gezicht, van zenuwen of permanent. Zoals ik alles hier ken. De bruine onbeweeglijke slangetjes op de vloer, littekens van uitgetrapte peukjes. De handafdrukken op het hout, vettige gemeenplaatsen.

Er wordt hier niet veel gesproken, hier klinkt slechts het lokkende geratel van de kasten. Hier heerst het kastenstelsel in een vorm van elektronisch vernuft. De speelbakken hebben elektronies van vijftwintig cijfers, die je aanstaren en je smeken om verlicht te worden.

Ik verzet me nauwelijks tegen die drang. Het gokvirus.

Ik geef gehoor en laat zien. Achter elkaar schiet ik de ballen af en morrel wat aan de kast, ter bepaling van de richting die ik wens.

Maar er is hier geen richting, uitsluitend toeval; meeval of tegenva. Het onberedeneerd samenspel van metaal en rubber voert in mij de spanning op en ik verlies. Ik probeer het weer. En dat keer op keer. Tot zich een immens gevoel van ledigheid van me meester maakt. Ik overweeg hoeveel ik verspeeld heb. Het bedrag bepaalt mijn stemming. Dan slenter ik naar het strand, in de hoop een rijke vrouw tegen het lijf te lopen.

Op het parkeerterrein van het hoge hotel raap ik een glasscherf op en wandel verder. Opletten nu.

De avondlucht is geurig en zacht. Traditioneel decor voor dreiging. Mijn voetstappen maken zich duidelijk verstaanbaar op het grind. Ik zie de rijen auto's in het gelid, met hun witte nummerborden, waarbinnen lamsleren, geperforeerde coureurshandschoentjes achteloos in het stuur bungelen.